



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบูรณาการของหน่วยงาน
ในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา
The Participation of Farmers in Agricultural Extension and Development by Integrated Organizations
in the Highland Area of Pha Chang Noi Sub-district, Pong District, Phayao Province

พรนิภา ทาวงศ์ (Pornnipa Tawong)¹ สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)² พลสรานู สราญรมย์ (Ponsaran Saranrom)³

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกษตรกรในเขตพื้นที่สูง ในเรื่อง สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร การมีส่วนร่วม ความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของหน่วยงานแบบบูรณาการ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการเข้าอบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ จำนวน 250 ราย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 154 ราย จัดเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ สถิติพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีพื้นที่การเกษตรเฉลี่ย 36.48 ไร่ พื้นที่เป็นของตนเอง แต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 85,548.70 บาท/ปี การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง คือ การร่วมคิด การประชุม การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินการตามโครงการ การร่วมปฏิบัติ การประชุม และการติดตามประเมินผล ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ การวางแผน ดำเนินโครงการ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม ความต้องการของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกประเด็น ปัญหาที่พบอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านคมนาคมและการสื่อสาร และข้อเสนอแนะในเรื่องของการให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประชุมจัดทำแผนร่วมกับหน่วยงาน การติดตามการดำเนินงาน และให้หน่วยงานต่างๆ ได้บูรณาการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำทำการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

คำสำคัญ การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร การมีส่วนร่วมของเกษตรกร การบูรณาการการดำเนินงาน เกษตรบนพื้นที่สูง

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช aries_5016@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.see@stou.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช oh1981@gmail.com



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study farmers in the high land area as followings: basic socio-economic situations, participation, opinions, needs, problems, and suggestions for guideline of the participation in the operations of integrated organization. The population were 250 farmers who participated in the training program for knowledge transfer of appropriate agricultural technology based on area potential. The data were collected from 154 samples by a questionnaire and calculated by descriptive statistics. The research findings were found that farmers had their own farming area without legal document with an average 36.48 rai and an average annual income of 85,548.70 baht. The participation of farmers in the operations were rated at moderate level such as conspiracy, community discussion, project creation, decision making, project planning, performing, meeting, and evaluation. The project planning and operations were perceived at moderate level while the high level perception were the aspects of appropriate transferring technology. Their needs were indicated at the highest level in most aspects. Furthermore, the problems were indicated at moderate level such as transportation and communication. They suggested that the farmers should participate in the meeting for planning with the organizations, follow-up operations, and the organizational integration for solving lack of water supply for agricultural production.

Keywords: Agricultural extension and development, Participation of farmer, Operational integration, Highland agriculture



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา มีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นป่าไม้ เทือกเขาสูงชัน วางตัวอยู่ในแนวตะวันออก-ตะวันตก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 900-1,720 เมตร ตำบลผาช้างน้อยมีจำนวนหมู่บ้านในเขตพื้นที่จำนวน 7 หมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวน ทำไร่ ประมาณร้อยละ 90 สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นไหล่ภูเขา เป็นเขตป่าสงวน ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ทำกินพื้นที่ค่อนข้างลาดชัน ขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้เกิดปัญหาการใช้ที่ดินไม่ถูกต้องถูกนำมาใช้เพื่อการเพาะปลูกแบบทำไร่เลื่อนลอย ทำให้เป็นปัญหาเรื่องดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ปัญหามลพิษ ปัญหาการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริม ในการดำเนินงานในชุมชน โดยชาวบ้านในชุมชนไม่มีความรู้ทางการเกษตร จึงมีการนำสารกำจัดโรคแมลงศัตรูพืชเข้าไปป้องกันกำจัดโรคและแมลงในพื้นที่ ทำให้ดินเสื่อมสภาพ ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้ประกอบการอาชีพและผู้บริโภค และปัญหาด้านผลผลิตตกต่ำ

เกษตรกรในพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา จึงต้องการการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ และภาคประชาสังคมในการเข้ามามีส่วนร่วมกับเกษตรกร เช่น การร่วมคิด การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมปฏิบัติ การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ด้านองค์ความรู้ด้านการเกษตร การจัดการบริหารการผลิต และเทคโนโลยีการผลิตพืช เพื่อนำไปพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ของตนเองให้มีประสิทธิภาพ โดยความร่วมมือแบบมีส่วนร่วมจากภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย เพื่อนำมาประมวล และสังเคราะห์ให้ได้รูปแบบหรือแนวทางการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันอย่างเหมาะสม ดังนั้น จึงได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรแบบบูรณาการของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา โดยศึกษาในประเด็น การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรบนเขตพื้นที่สูง ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรของเกษตรกรในเขตพื้นที่สูง ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรในเขตพื้นที่สูง
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรบนเขตพื้นที่สูง
4. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการเข้าอบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ ปี 2564 จำนวน 250 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ ยามาเน่ ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 154 ราย จัดเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามวิเคราะห์



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนเขตพื้นที่สูง และปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูงโดยใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรร้อยละ 62.3 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 48.28 ปี ร้อยละ 84.4 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 32.4 ไม่ได้รับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.54 คน และร้อยละ 89.0 ไม่มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม

2) สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวของเกษตรกรประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก ร้อยละ 89.6 มีอาชีพทำไร่ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.75 คน มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 36.48 ไร่ ร้อยละ 97.4 มีลักษณะการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรเป็นของตนเอง ร้อยละ 85.7 เป็นกรรมสิทธิ์พื้นที่ถือครองทางการเกษตรแบบไม่มีเอกสารสิทธิ์ และในปี 2564 เกษตรกรมีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 85,548.7 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 29,344.6 บาท/ปี และรายได้รวมเฉลี่ย 115,000 บาท/ปี

2. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง

เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ในเขตพื้นที่สูง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.34) พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ในเขตพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก คือ การมีส่วนร่วมปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการฝึกอบรม ความรู้ด้านการจัดการตลาดของผลิตผลทางการเกษตร ความรู้ด้านเทคโนโลยีด้านการเกษตร และ อยู่ในระดับปานกลาง คือ การมีส่วนร่วมคิด และร่วมตัดสินใจ ด้านการประชุมวางแผนดำเนินงาน โครงการ และการประชุม เป็นต้น



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตรในเขตพื้นที่สูง

ประเด็นการมีส่วนร่วมของเกษตรกร	Mean (SD)	ความหมาย*
1. การรับทราบและเข้าใจการส่งเสริมและพัฒนากษตรบนพื้นที่สูง	3.06 (0.63)	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนากษตรบนพื้นที่สูง	3.05 (0.71)	ปานกลาง
3. การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเกษตรบนพื้นที่สูง	3.18 (0.74)	ปานกลาง
4. การทราบถึงปัญหาด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง	3.44 (0.84)	มาก
5. การมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการส่งเสริมและพัฒนากษตรบนพื้นที่สูง	3.28 (0.87)	ปานกลาง
6. การร่วมการประชาสัมพันธ์การส่งเสริมและพัฒนากษตรบนพื้นที่สูง	3.05 (0.92)	ปานกลาง
7. การมีส่วนร่วมเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากษตรบนพื้นที่สูง	3.06 (0.87)	ปานกลาง
8. การมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนากษตรบนพื้นที่สูง	2.69 (0.93)	ปานกลาง
9. มีส่วนร่วมบูรณาการด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงร่วมกับหน่วยงานอื่น	2.88 (0.89)	ปานกลาง
10. มีส่วนร่วมในการรับฟังการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง	3.68 (0.98)	มาก
11. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านคุณภาพสินค้าเกษตร	3.65 (1.007)	มาก
12. ได้รับการอบรม ประชาสัมพันธ์ สัมมนา ให้ความรู้ด้านคุณภาพของสินค้า	3.79 (1.10)	มาก
13. มีส่วนร่วมในการรับฟัง ความรู้ด้านการตลาดแก่เกษตรกรบนพื้นที่สูง	3.75 (1.09)	มาก
14. มีส่วนร่วมในการฝึกอบรม ความรู้ด้านการจัดการตลาดของผลิตผลทางการเกษตร	3.83 (1.10)	มาก
15. มีส่วนร่วมในการวางแผนการตลาดสินค้าทางการเกษตรบนพื้นที่สูง	3.70 (1.09)	มาก

หมายเหตุ * ค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

3. ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตรในเขตพื้นที่สูง

3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากษตรของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากษตรของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง มีระดับความคิดเห็นภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.49) พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นระดับมาก คือ การมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผล คือ การดำเนินงานมีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง หน่วยงานต่างๆ มีการพัฒนาศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร การจัดทำโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงมีความเหมาะสม การดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ และการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง

ประเด็นความคิดเห็นของเกษตรกร	Mean (SD)	ความหมาย*
1. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการแสดงความคิดเห็นในการวางแผนการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง	3.22 (0.70)	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการติดตามการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูง	3.25(0.75)	ปานกลาง
3. การมีโอภาสเสนอข้อมูลเพื่อนำไปประกอบการวางแผนการผลิตด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง	3.22 (0.85)	ปานกลาง
4. การมีส่วนร่วมในการจัดประชุมอบรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง	3.41 (0.93)	มาก
5. หน่วยงานต่างๆ มีการพัฒนาศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร	3.64 (0.90)	มาก
6. การดำเนินงานมีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง	3.67 (0.89)	มาก
7. การจัดทำแผนการพัฒนาด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงของหน่วยงานต่างๆ มีความเหมาะสม	3.60 (0.92)	มาก
8. การจัดทำโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงมีความเหมาะสม	3.64 (0.90)	มาก
9. เกษตรกรมีการเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูงของหน่วยงานต่างๆ	3.60 (0.89)	มาก
10. การดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ สามารถแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงได้อย่างเหมาะสม	3.62 (0.87)	มาก

หมายเหตุ * ค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

3.2 ความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง เกษตรกรมีความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.27) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล การได้รับความรู้การทำการเกษตรที่เหมาะสมต่อพื้นที่ของเกษตรกรบนพื้นที่สูง หน่วยงานต่างๆ ให้ความรู้/การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่ทันสมัยแก่เกษตรกรบนพื้นที่สูง หน่วยงานต่างๆ มีการจัดการด้านการตลาดแบบบูรณาการที่เหมาะสมกับผลผลิตทางการเกษตรบนพื้นที่สูง หน่วยงานต่างๆ มีส่วนร่วมกับเกษตรกรบนพื้นที่สูงในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร และความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 3 ความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในเขต พื้นที่สูง

ประเด็นความคิดเห็นของเกษตรกร	Mean (SD)	ความหมาย*
1. การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ แบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมบนพื้นที่สูง	4.08 (0.78)	มาก
2. ความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ แบบบูรณาการในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำทำการเกษตรบนพื้นที่สูง	4.28 (0.86)	มากที่สุด
3. หน่วยงานต่างๆ ให้ความรู้/การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่ทันสมัยแก่เกษตรกรบนพื้นที่สูง	4.31 (0.87)	มากที่สุด
4. การได้รับความรู้การทำการเกษตรที่เหมาะสมต่อพื้นที่ของเกษตรกรบนพื้นที่สูง	4.35 (0.82)	มากที่สุด
5. หน่วยงานต่างๆ มีการวางแผนการผลิตแบบบูรณาการในพื้นที่ให้เหมาะสมกับการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง	4.27 (0.97)	มากที่สุด
6. หน่วยงานต่างๆ มีการจัดการด้านการตลาดแบบบูรณาการที่เหมาะสมกับผลผลิตทางการเกษตรบนพื้นที่สูง	4.31 (1.01)	มากที่สุด
7. การทำประชาคมเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบนพื้นที่สูงกับร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่	4.23 (0.99)	มากที่สุด
8. หน่วยงานต่างๆ มีส่วนร่วมกับเกษตรกรบนพื้นที่สูงในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม	4.29 (0.98)	มากที่สุด

หมายเหตุ * ค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย
2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

4. ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในเขตพื้นที่สูง

4.1 ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในเขตพื้นที่สูง การคมนาคม มีระดับปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.15) โดยปัญหาด้านคมนาคม คือ สภาพถนน และความเสี่ยงในการเดินทางไปในพื้นที่ในเขตพื้นที่สูง การสื่อสาร มีระดับปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.74) โดยปัญหาด้านการสื่อสาร คือ สัญญาณโทรศัพท์ ภาษา เป็นต้น งบประมาณการดำเนินงาน มีระดับปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.73) โดยปัญหาด้านงบประมาณการดำเนินงาน คือ งบประมาณไม่เพียงพอ ไม่ตรงตามความต้องการ ลักษณะทางกายภาพ มีระดับปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.11) โดยปัญหาด้านลักษณะทางกายภาพ คือ สภาพอากาศ และภูมิประเทศ ความร่วมมือกับหน่วยงาน มีระดับปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.54) โดยปัญหาด้านความร่วมมือหน่วยงาน คือ การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคี



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในเขตพื้นที่สูง
ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วม โดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลและติดตาม โครงการ กิจกรรม ประชุมจัดทำแผนการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ
- 2) ความคิดเห็น โดยให้เกษตรกรมีความคิดเห็นในเรื่องของการติดตามการดำเนินงาน ประเมินผล การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมของหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาส่งเสริม การทำโครงการ การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- 3) ด้านความต้องการ โดยให้เกษตรกรเสนอความต้องการกับหน่วยงานต่างๆ โดยมีความต้องการองค์ความรู้เทคโนโลยีด้านการทำเกษตรที่เหมาะสมในเขตพื้นที่สูง จากหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม ในเขตพื้นที่สูง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.3 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 48 ปี มีสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน และไม่มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม เกษตรกรในพื้นที่มีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก ส่วนใหญ่จะทำไร่ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 36.48 ไร่ มีลักษณะการถือครองพื้นที่ทางการเกษตรเป็นของตนเอง และกรรมสิทธิ์พื้นที่ถือครองทางการเกษตรแบบไม่มีเอกสารสิทธิ์ และในปี 2564 เกษตรกรมีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 85,548.7 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 29,344.6 บาท/ปี และรายได้รวมเฉลี่ย 115,000 บาท/ปี มีความสอดคล้องกับผลวิจัยของพร ทิพล (2561) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นเกษตรกร และไม่มีตำแหน่งใดๆ ในชุมชน เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร และไม่ได้เป็นเครือญาติกับผู้มีอำนาจ ได้รับข่าวสารจากการประกาศเสียงตามสายของหมู่บ้าน มีอายุเฉลี่ย 43 ปี มีรายได้/เดือน 6,632.89 บาท มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ย 37.83 ปี และมีขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ย 4.45 คน

2. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในเขตพื้นที่สูง

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในเขตพื้นที่สูง โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลาง คือเกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานจัดขึ้น เช่น การฝึกอบรม การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง ด้านคุณภาพสินค้าเกษตร ด้านการตลาด การวางแผนการผลิต การร่วมประชาคม การประชุม การสนับสนุนการส่งเสริมการเกษตร การเสนอแนะและการเสนอปัญหา ในการส่งเสริมการเกษตรในเขตพื้นที่สูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิสิทธิ์ รัตนะ (2557) พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการวางแผน เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรเห็นว่า ขั้นตอนการวางแผนเป็นเพียงการพูดคุย กำหนดข้อตกลง ซึ่งมองเห็นเป็นเพียงนามธรรม และสอดคล้องกับการศึกษาของ พิทยา สรวมศิริ และคณะ (อ้างถึงใน นฤพล สิตี. 2555) พบว่า การส่งเสริมการเกษตรบนพื้นที่สูงที่จะเกิดประสิทธิภาพได้นั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเป็นกำลังขับเคลื่อนที่สำคัญ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการดำเนินงาน คือ การสำรวจแบบมีส่วนร่วม การสำรวจผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การประเมินการดำรงชีวิต การสร้างข้อตกลงร่วมกัน และ การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี สอดคล้องกับ ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร, คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2565). ได้กล่าวว่า ระบบเกษตรที่สูงเป็น



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

ระดับที่สนับสนุนระบบการผลิตแบบยังชีพ เกษตรที่สูงจำต้องเรียนรู้กระบวนการผลิตใหม่โดยผ่านการฝึกอบรม สอดคล้องกับแนวคิดการบูรณาการของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) การบูรณาการ หมายถึง การทำสิ่งที่บกพร่องให้สมบูรณ์แบบโดยการเพิ่มเติมบางส่วนของขาดอยู่ให้สมบูรณ์ หรือการนำส่วนประกอบย่อยมารวมกันตั้งแต่สองส่วนเพื่อทำให้เป็นส่วนประกอบใหญ่ของทั้งหมด

3. ความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตรในเขตพื้นที่สูง

3.1 เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในเรื่อง การดำเนินงานมีการปรับปรุงแก้ไขปัญหา การทำการเกษตรบนพื้นที่สูง ศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร การจัดทำโครงการ/กิจกรรม ต่างๆ ด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง การดำเนินงานการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร บนพื้นที่สูงอย่างเหมาะสม และให้เกษตรกรมีการเสนอข้อมูล และมีส่วนร่วมในการจัดประชุมด้านการเกษตร ในเขตพื้นที่สูง มีความสอดคล้องกับ นายบัณฑิต ยืนยงธรรม (2550). พบว่าความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรชาวไทยภูเขา เผ่าลาหู่ ต่อปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและเกษตรกร ปัจจัยด้านเทคโนโลยี มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการใช้ที่ดินมาก สอดคล้องกับ พิทยา สรวมศิริ (2555) แนวทางการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นเป้าหมายหลัก 2 ประการ คือ (1) การใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมและอย่างยั่งยืน (2) การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ที่ประชากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมดำเนินการในการดำรงชาติพันธุ์

3.2 เกษตรกรมีระดับความต้องการภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เกษตรกรต้องการให้หน่วยงาน ถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ ต้องการให้มีการจัดการด้านการตลาด ร่วมกับหน่วยงานภาคี ต้องการให้หน่วยงาน และเกษตรกรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเกษตร ต้องการให้หน่วยงานมีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง และต้องการให้มีการวางแผนแบบบูรณาการกับหน่วยงานภาคี และเกษตรกรต้องการทำประชาคมเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบนพื้นที่สูง ซึ่งความต้องการของเกษตรกร สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของ มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) (อ้างถึงใน รัชนิ อรรถลาภี, 2556) อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ มนุษย์มีความต้องการมีอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ซึ่งความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมและพัฒนาด้านการเกษตร ต้องการองค์ความรู้เทคโนโลยีด้านการเกษตร ต้องการด้านการตลาดของเกษตรกรเอง ซึ่งสิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่าเขามีสิ่งนั้นอยู่แล้วหรือยังเมื่อต้องการได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่ และความต้องการของมนุษย์เป็นลำดับขั้นตามความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในระดับสูงจะกลายเป็นแรงขับหรือแรงจูงใจแทน สอดคล้องกับ Sander (อ้างใน ภิรมย์ โสฬส 2557) ความต้องการของเกษตรกรชี้ให้เห็นลักษณะค่านิยม ทศนคติ ระดับการศึกษาฐานะในทางสังคมและเศรษฐกิจ การร่วมอยู่ในสังคม และความต้องการทางเทคโนโลยี สอดคล้องกับ รัชนิ อรรถลาภี (2556) พบว่า ความต้องการของเกษตรกรด้านการเป็นจุดศูนย์กลางในการบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ คือ ต้องการให้มีการบูรณาการกับหน่วยงานด้านพืช สัตว์ ประมง และพัฒนาชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. ปัญหาการดำเนินงานและข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากษตรในเขตพื้นที่สูง

4.1 ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากษตรในเขตพื้นที่สูง พบว่า

1) ด้านการคมนาคม เช่น ถนน โดยในพื้นที่ตำบลผาซางน้อย ทางองค์การบริหารส่วนตำบลผาซางน้อยมีนโยบายในการปรับปรุงและซ่อมแซมถนนตามรอบของงบประมาณ



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

2) **ด้านการสื่อสาร** เช่น ภาษา โดยแต่ละหน่วยงานที่จะเข้าไปอบรมหรือถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆ จะต้องมีการติดต่อผ่านทางผู้นำชุมชน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเตรียมสื่อ หรือ สื่อสารให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

3) **ด้านงบประมาณการดำเนินงาน** เช่น งบประมาณไม่ตรงกับความต้องการ ด้านของหน่วยงานต่างๆ ที่นำงบประมาณเข้าไปในพื้นที่ จะมีการเขียนแผนตามนโยบายของหน่วยงาน เพื่อให้มีความเหมาะสมกับการดำเนินงานในแต่ละโครงการ จึงจำเป็นต้องชี้แจงและทำความเข้าใจให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการของหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมเกษตรในเขตพื้นที่สูง ได้แก่

1) **การร่วมคิด** หน่วยงานในระดับพื้นที่ เช่น ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดพะเยา (เกษตรที่สูง) ศูนย์พัฒนาพื้นที่โครงการหลวงปางค่า สำนักงานเกษตรอำเภอปง องค์การบริหารส่วนตำบลผางน้อย และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปง เป็นต้น ได้ร่วมกระบวนการร่วมคิดในการบูรณาการการทำงานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมเกษตรในเขตพื้นที่สูง ให้มีประสิทธิภาพ กิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหา การแก้ไขปัญหาและความต้องการ เช่น การประชุมของเกษตรกร การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้ได้

2) **การร่วมตัดสินใจ** หน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สูง จัดกระบวนการบูรณาการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมเกษตร โดยการจัดทำแผนปฏิบัติงานในพื้นที่ร่วมกับเกษตรกรเป้าหมาย

3) **การร่วมปฏิบัติ** หน่วยงานในพื้นที่ หน่วยงานที่รับผิดชอบ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมปฏิบัติ เช่น การรับถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสม การทำแปลงเรียนรู้ การขยายผล และติดตามเกษตรกรที่ได้ผลดีแล้ว ในพื้นที่สูง

4) **การร่วมติดตาม** หรือประเมินผล ของหน่วยงานที่รับผิดชอบและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างความร่วมมือโดยร่วมประเมินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ กิจกรรมที่มีความเหมาะสม เพื่อจะดำเนินการต่อ และขยายผลต่อไป

5) **การร่วมรับประโยชน์** หน่วยงานที่รับผิดชอบและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรติดตามเกษตรกรที่มีความสำเร็จในอาชีพ และสามารถเป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม เพื่อขยายผลให้เกษตรกรรายอื่นๆ ต่อไป และความสำเร็จในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาด้านการเกษตร

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) การคิดเชิงบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย.

นฤชล สิตี. (2555). ความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรบนพื้นที่สูง จังหวัดเลย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บัณฑิต ยืนยงธรรม (2550). ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชาวไทยภูเขาเผ่าลาหู่ กรณีศึกษา : บ้านห้วยมะขาง ตำบลลาวา อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

พชร โทพล. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลนาราชควาย อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

-
- พิทยา สรวมติ. (2555). การใช้ที่ดินและการพัฒนาชนบทบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่: วนิศาการพิมพ์.
- พิสิทธิ์ รัตนะ. (2557). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับ ในจังหวัดอุดรธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภิรมย์ โสฬส. (2557). การผลิตถั่วเหลืองและความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รัชนี้ อรรถลาภี. (2556). ความต้องการของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลนรสิงห์ อำเภอบำเหน็จ จังหวัดอ่างทอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร, คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2565). ระบบเกษตรที่สูง. สืบค้นจาก <http://www.mcc.cmu.ac.th>.
- องค์การบริหารส่วนตำบลผาซางน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565. (ครั้งที่ 1).
- Beane, James A. (1991). *Curriculum Planning and Development*. Boston: Allyn and Bacon.